

صفحه های ضبط خصوصی ۷۸ دور

یکی از جذابترین و بدیعترین وجوه گردآوری آثار صوتی، یافتن و گردآوری ضبطهای خصوصی است. تعداد بسیار محدود فنوگراف در ایران، همواره دستگاههایی برای ضبط خصوصی باقی ماندند و آثار صوتی بسیار اندکی از نیمه دوم دهه ۱۳۱۰ قمری و نیمه اول دهه ۱۳۲۰ قمری بر روی لوله های فنوگراف مشاهده شده که تاکنون فهرست کاملی از آنها تهیه و منتشر نگردیده است.

دستگاههای ضبط خصوصی صفحه در دهه ۱۹۴۰ میلادی در دنیا وجود داشته و ردپای آن از نیمه دهه ۱۳۲۰ شمسی در ایران مشاهده شده است و تا اواخر دهه ۱۳۴۰ شمسی که مقارن با ظهور فرمت نوار کاست می باشد، صفحه های ضبط خصوصی ۴۵ دور به عنوان نامه های صوتی مبادله می شده اند. صفحه های قابل ضبط نیز بر دو نوع بوده اند که برخی تنها برای یکبار ضبط مورد استفاده واقع می شده اند و بعداً نوع متکاملتری که امکان چندبار ضبط را نیز داشته اند، به بازار عرضه می گردد.

آثار ضبط شده در هنرستان عالی موسیقی

در زمره مهمترین ضبطهای خصوصی که تاکنون یافت شده اند مجموعه ای از آثار ضبط شده در هنرستان عالی موسیقی در اواخر دهه ۱۳۲۰ شمسی است. این مجموعه که بر روی صفحه های خام (recording blank) ۲۵ سانتیمتری با لیبیل نارنجی دارای دورسنج و با نام تجاری emidisc ساخت کارخانه EMI یا همان کمپانی قدیمی گرامافون واقع در هیز میدلسکس انگلستان ضبط شده اند.

اسامی هنرمندانی که بر روی برچسبهای این مجموعه قابل

مشاهده اند بدین شرح است:

روبیک گریگوریان (آهنگساز)

خادم میثاق (آهنگساز)

دوشیزه فرح عافیت پور (خواننده)

سرشار (خواننده)

پناهی (نوازنده پیانو)

نراقی (نوازنده فلوت)

تاجبخش

موزیک فارسی ۱۱۲

دی بلال ترانه محلی

خواننده دوشیزه فرح عافیت پور

بهمراهی پیانوی پناهی

باتوجه به اینکه فرح عافیت پور در سال ۱۳۲۹ شمسی برای ادامه تحصیل در آکادمی سانتا سیسیلیا عازم رم می شود و پس از سه سال به ایران بازمی گردد، کار ضبط این صفحه ها باید قبل از این تاریخ انجام یافته باشد و اگرچه وی پس از بازگشت به ایران و اقامت دو ساله در تهران، در سال ۱۳۳۳ شمسی

در دو فیلم سینمایی "دختری از شیراز" و "ماجرای زندگی" نیز بازی می کند اما برغم باقی بودن نسخه منحصر به فردی از فیلم "دختری از شیراز"، شاید تنها آثار شنیداری در دسترس از فرح عافیت پور و گروه کر و سایر هنرمندان هنرستان عالی موسیقی آن ایام (سرشار، پناهی - که با عافیت پور ازدواج می کند - و نراقی) و نمونه هایی از آثار محلی مورد توجه هنرستان، همین صفحه ها باشد.

سازنده رویک گریکوریان
لالائی = رنگ محلی - خواننده فرح عافیت پور

سرود نیروی هوایی سازنده خادم میثاق
خواننده سرشار همراه ارکستر سمفونیک

آثار خصوصی هنرمندان

برروی صفحه های قابل ضبط ۲۵ و ۳۰ سانتیمتری، نمونه هایی از تار سولوی جلیل شهناز، ویولن سولوی عباس شاپوری، نی حسن کسایی و آواز خواننده ای به نام امامی (بهمراهی ساز جلیل شهناز) مشاهده شده است.

در بین این صفحه ها نمونه های با لیبل presto ساخت آمریکا مشاهده می شود که امکان ضبط و پخش با دوره های ۷۸ و ۳۳ را دارا بوده اند و بر این اساس بایستی متعلق به دهه ۳۰ شمسی باشند. فروش این صفحه ها در تهران توسط فروشگاه "رادیو اپرا" صورت گرفته که یکی از نمایندگان فعال فروش صفحه در تهران بوده است. نوشته های روی لیبل اگرچه بسیار محو و کمرنگ است اما به شرح زیر قابل خواندن می باشند:

- ۱- ویلون سولوی (احتمالا) آقای شاپوری
- ۲- ویلون سولوی (احتمالا) آقای شاپوری

- ۱- تار سلوی آقای شهناز- همایون
- ۲- تار سلوی آقای شهناز- چکاوک و بیداد

نمونه هایی دیگر از ضبطهای خصوصی مشتمل بر آثاری سازی و آوازی از هنرمندانی چون جلیل شهناز و حسن کسایی در دسترس است که برچسب آنها از بین رفته و در مجموعه دیگری که ساز هنرمندان یادشده قابل تشخیص است، در بخش کوچک باقیمانده از لیبل صفحه، عبارت "آواز امامی" نوشته شده است. در دو مجموعه اخیر جمعا شش صفحه ۳۰ سانتیمتری یافت شده که در نوع خود نمونه هایی منحصر به فرد می باشند.

آثار و پیامهای خانوادگی

تا قبل از فراگیرشدن شبکه جهانی اینترنت و استفاده از قابلیت‌های پست الکترونیک در ارسال صوت و تصویر، فرستادن فیلم‌های ویدئو از ضبطهای خانوادگی اصلیتیرین راه انتقال صوت و تصویر بین اعضای دور ازهم خانواده ها بود. این امر بعنوان یک نیاز مستمر اجتماعی و به تناسب سطح تکنولوژیک هر عصر مورد توجه بوده و فراهم شدن امکان ضبط خصوصی نیز در دهه ۳۰ شمسی (دهه ۵۰ میلادی) در ارائه پاسخ به این نیاز نیز کاربرد یافت. نمونه های متعددی از این ضبطهای خصوصی برروی صفحه های ۷۸ دور تا صفحه های ۴۵ دور ۱۷/۵ سانتیمتری مشاهده شده است که تصویر نمونه ای از یک ضبط خانوادگی در سال ۱۹۵۵ میلادی در لندن برروی صفحه قابل ضبط هیز ماسترز ویس که برای سایر بستگان به تهران ارسال شده، درج می شود.

- ۱- قصه نوکر رشتی و اربابش توسط علی مهرا
- ۲- پیام از لندن به تهران توسط بانو ایران مهرا